

ГОД. XX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 43.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Издави за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

КОРНЕЛИЈЕ СТАНКОВИЋ

род. 1831. † 1865. — 1895.

Тридесет година ето је, како је умрѐо у Будиму, у најлешем јѐку рада свог, *Корнелије Станковић*, млађан — пре времена!

Други дан Ускрса године 1865. растаде се с овим светом он — *правцедавац*, у Срба *потнога појања* црквеног и *певања* народног.

Читав један нараштај српски знаде данас за тога великога музичара нашег и писца музичког — тек из књиге по имену и помену.

Ево ћемо дакле тај помен да освежимо данас и зановимо за то млађе и донекле за потоње колена српско.

Ускрс био речене године рано, као и сад — тек два дана доцније од данашњег: дне 4. (16.) априла. Време красно, право, пролетње; све у цвету и радости ускршњој!

Срби у Бечу, у оно доба, и *омладина српска по дваред* славине јутрење ускршње: о поноћи у руској капели, и пред зору у грчкој цркви.

После јутрења васкршњег у капели руској, звао би руски прота *Рајевски* царског руског посланика и чиновнике посланства му себи на част ускршњу; с њима би призивао и частно и нас Србе, поближе му знаице и пријатеље. Становаше (као и садашњи) у другом кату у истој кући над капелом руском.¹⁾

Позвао нас био прота и частно тако после јутрења и на Ускрс године 1865. Ето дакле пре — *тридесет* година!

Е грлисмо се, е љубисмо смо се с Русима као с браћом рођеном, баш онако по речма *славе* оне петог гласа на јутрењу: Васкрса је дан, да се просветимо тржанством²⁾ и друга загрлимо, и т. д. Па би заређала честитања напзменце, па здравице при „закусци“ и руске и српске, утакмице до зоре.

¹⁾ Валфш-гесе, сада бр. 5.

²⁾ Празновањем, светковањем, ликованњем.

Прота Рајевски — звали смо га мила радил „*баћушко*“ — захваљујући нам на честитању и здравци, обрадова нас напослетку гласом радосним: руски цар Александар II. примио је Корнелија Станковића посвету *целокућног дела црквеног појања карловачког*, за чим је Корнелије толико жудно и жељно пишчекивао. Писмено о том, рече прота, на путу је; стићи ће а данас а сутра из Петрограда од министра просвете и црквених послова.

Честити прота-баћушко врло нас је развеселио веићу том. Један од нас наздравил *цару баћушки свих Руса*, а ми сви углас кликнусмо: Ура! и отпојасмо *многлетствије* оно велико карловачко, оно баш Корнелијево, тржанствено, свечано...

Прота домаћин захвали нам и наздрави нашем драгом Корнелију Станковићу — а ми певај громогласно: *многаја лета* оно народно, оно баш Корнелијево...

Корнелије беше прави и од срца љубимац свега Српства свуд, и нарочито омладине српске — отуд и онолика радост наша, кад нам каза прота Рајевски за то велико одликовање Корнелија од цара руског!

Две големе жеље живе на срцу је Корнелије носно: да се подигне у Београду *школа музичка* (конзерваторија) и састави велико друштво певачко, да се негује и развије српска свирка и поневка — *права народна*: појање у цркви, певање у народу; и да оде у Русију и, ако могбуде, унесе и тамо у цркве руске дивно наше *ијеније карловачко осмогласничко, велико и мало*...

Похитасмо од проте са части, да Корнелију у Будим ту радост, то одликовање телеграмом јавимо и Ускрс му честитамо.

Али је већ — касно било!

Корнелије лежаше у Будиму, у брата свога Јосифа³⁾, болан, преболан од суве болести, којој лека не бејаше. Свећа животу му баш тај дан ускршњи — догореваше!

Место отпоздравља из Будима, приликом тужан глас, сутра дан пред ноћ, долети нам муњевитом отуд: *Корнелије умрѐо данас, сад мало час!* . . .

Поменуто писмено из Русије стиже допета сутра дан — ал га Корнелије не дочека и очима жив не виде! . . .

Премину Корнелије баш тај дан — други Ускрса, дне 5. (17.) априла 1865. у Будиму, и сахрањен је тамо у српском великом гробљу будимском.

А ми тај дан⁴⁾ у руској капели у Бечу појасмо на служби баш *литургију Корнелијеву: јектенија, молитва ми и сиаси ми и т. д. херувику, ирмос, причасно* и све друго до краја, како је то нотама написао и у хармонију свео Корнелије. Нисмо знали ни слутили, да му појасмо тим и опело, на издању душе, на смрти!

³⁾ Сенатора вароши Пеште Србина — последњега, по старинском уставу тамо варошком.

⁴⁾ Други дан Божића, па на светог Саву, други дан Ускрса и Духова — допушташе прото Рајевски да се поје та литургија Корнелијева у капели руској. Писац овога помена читаше апостол у те дане. И то су онда звали Срби тамо: српском службом!

Уред.

Смрт Конрелијева ожалости нас јако, пријатеље му и знанце изближе; ожалости омладину српску — ожалости Српство све.

И Конрелија Станковића сустиже оно Бранка Радичевића жадовање:

Много тео, много започео —
Час умрли њега је помео! . . .

* * *

Бејаш рад ја, што већу част посмртну одати му по заслузи, и приказати свету големи губитак наш у свом (тада) листу „*Ост унд Вест-у*“.

На сусрет ми пзиде у том прилици друг и пријатељ Корнелијев — г. Феодор Демелић од Пањове⁵⁾, припознат још у оно доба научник и зналац искусан у музици. Написа и каза свету *немачки*: ко беше. Србима Корнелије Станковић и шта с њим изгуби црква наша и народ српски сав.

Тај чланак изађе у поменутом листу мојем, у броју 8. год 1865. Српски га онда не преведе нико, нит се још где прештампа, како ја бар дознајем. И ја мислим, да ћу угодити читалачком свету нашем — износићу сад ево чланак тај у преводу српском.

(Свршиће се.)

⁵⁾ Велики чиновник сад у цар. и краљ. кабинетској канцеларији на двору у Бечу.

Л И С Т И Н И

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„*Кир Јања*“.) Шаљива игра у три чина, написао Јован Стерија Поповић. Приказана 14. (26.) априла о. г.

У светској књижевности заузима Молијеров „Тврдица“ одређено и одлично место. То дело је права шаљива игра са разноврсним заплети-ма, радња се у њојзи диже постепено до врхунца и спушта се за тим у расиплету свом до повољног свршетка. Не тако „Кир Јања“ Ј. С. Поповића. „Кир Јања“ је у главном карактерна слика, главни јунак долази поводом свог карактера у различите положаје, а приказ утисака тих положаја на њега чини управо и позоришно дело то. Али то је већ довољно, да се „Кир Јања“ одржи на позорници нашој, наравно онда, кад је улога главнога јунака у рукама умет-

ника, као што је г. Пера Добриновић. Онда постаје та улога фини закусак за позоришне гурмане и од снажнијег је утиска, него многа и многа шаљива игра, у којој је главни елемент: силно мување по позорници.

Као у Стеријиног Кир Јање, тако је и у Молијеровог Харпагона новац све и сва на свету; њему се клањају, њему посвећују сав свој рад, сваку тежњу, сваку мисао; без њега нема за њих ни напретка, ни уживања, ни света, ни живота. Али док је Кир Јања само тврдица, Харпагон је и љубавник — ето дакле и основе, за што је „Кир Јања“ тек карактерна слика, а „Харпагон“ потпуна шаљива игра. Но њих двојицу разликује још и то, што је Кир Јања доброћуднији. Он не жели ничију смрт, а Харпагон не би жалио ни да му се удавила кћи, са-

мо да не претрпи новчана губитка. У приказу, у очигледном приказу свога ципилука Кир Јања је много потпунија слика од Харпагона, јер док онај тек само говори о свом законаном благу и сваки час одлази са позорнице, да га надгледа, дрхти Кир Јања баш на позорници за свој новац, пред нама милује своје жуте дукате, њима тепа, рад њих завирује у сваки буцак нема ли како допова скривена, због њих беде и криви и жену и дете.

Садашњем нараштају нашем је карактер Кир Јањин некако легендаран. Тих типова, тог наречја нема више у нас: али их је било до скоро а трага је остало још у називу: „грк,“ који је истоветан са трговцем.

Успех тога вечера припада неоспорно г. Перу Добриновићу. Што може даровит свестан и савестан глумац који је уметник баш с тога што није уображен и што није заљубљен у себе, показао је г. Добриновић и овом приликом. Неодољива је моћ правога уметника, било ма у којој струци, а камо ли са позорнице, са које може непосредно утицати. У приказу пак карактера, као што је Кир Јања, дата је прилика глумцу, да умеће своје посвети уметности са највећом контролом над собом, како не би и нехотице прешао невидну линију, која дели карактер од карикатуре. Кир Јања није никад смешан себи а тако исто неће ни да је смешан другима; што је такав пред нама, лежи у нашем, да кажем, неразумевању страсти његове. Не уме ли глумац то да одвоји, поведе ли се за гледиштем публике, он је изгубљен и постаје пајак, који за љубав тренутног, али савим лажног успеха, жртвује трајни, уметнички успех. Глумачка уметност Добриновићева прелази преко такве опасности невидно и нечујно, што показује, да не проучава само нарав и карактер својих улога већ да је проучио и самог себе. Да је то тешко и мучно, признаће сваки, који мисли, е, али на муци се познају јунаци. Кад би то тако лако било, ала би свет био цун глумаца-уметника! Но баш за то, што то није лако, за то је и обратно. Нека је хвала г. Добриновићу на понуди тог финог глумачког зауска, његовог Кир Јање!

С призањем ваља нам споменути још и приказ гђе Васиљевићке (Јупе) гђе З. Буришићеве (Катице) и г. г. Марковића (Мишића), Васиљевића (Кир Диме) и Душановића (Петра). М. С—ћ.

(За Круну.) Данас се приказује у нашем позоришту први пут драма: „За круну“ (Pour la Couronne) коју је написао гласовити француски песник Франсоа Коне. Та драма представљена је први пут 31. јануара о. г. у позоришту „Одеону“ у Паризу и од то доба једнако је на репертоару. Сви француски листови славе и хвале тај комад. Тако и „Revue des deux mondes“, тај најугледнији повремено спис, оцењујући тај комад у својој фебруарској свесци, казује, да „ту не може бити говора о каквом год успеху, него о тријумфу. То је дело тако лепо написано, да му се човек мора поклонити с поштовањем.“ „Ce ne serait pas assez de parler de succès à propos de Pour la Couronne: c'est un triomphe. Cette oeuvre est une fort belle oeuvre, devant laquelle on ne peut que s'incliner respectueusement.“

СИТНИЦЕ.

(Словаци о „Балканској царици“.) У 48. броју словачког листа „Národné noviny“ има подлистак са натписом: „У српском позоришту.“ Писао га је В. Ревка, један од оне браће Словака, што су били на првој представи „Балканске Царице.“ Г. Ревка описује, како је он са својих дванаест другова дошао у Нови Сад други дан Ускрса на представу, како су лепо примљени и нађена им места у позоришту, ма да је већ доцкан било. Писац је проговорио неколико речи о Петроварадину и Н. Саду, о српском животу у вароши и о позоришној згради, коју хвали у сваком погледу, жалећи што је подигнута на месту, које јој не одговара. Затим је писац изнео садржај „Балканске Царице“ кратко али језгровито и тачно, истакнувши најважнија места и оне мисли, које најјасније показују дух овога дела. Чланак је завршио овим речима: „Дивна драма, проникнута словенским духом, словенска подлога, народно одело и игра, лепо певање, изврсна игра, прецизна свирка војне капеле и друге знаменитости заслужују, да Словак не жали времена, него да посети нашу браћу Србе, који су много сретнији од нас. Ми смо тамо као на своме дому и на овоме месту захваљујемо најсрдачније браћи Србима, који су нас дочекали правим словенским гостопримством и љубављу и прибавили нам толико уживања.“

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

43. Представа.

У ДУЊЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

Пре поласка позоришне дружине на пут последња представа.

У Новоме Саду, у уторак 18. (30.) априла 1895.

ПРВИ ПУТ:

ЗА КРУНУ.

Драма у 5 чинова, написао Франсоа Копе, превео с француског Душан Л. Ђокић.

Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Стеван, владика и краљ једне балканске државе. — — Душановић.	Лазар, војник — — — — — Тодосић.
Кнез Михаило Бранкомпр — — — — — Лукић.	Турчин, заробљеник — — — — — Жикић.
Константин, његов син — — — — — Спасић.	Стражар — — — — — Илић.
Ибрахим-ефендија, тајни посланик султана Мухамеда II., прерушен у певача под именом „Бенко.“ — — — — — К. Илић.	Козар — — — — — Бакаловић.
Урош, старац, војник — — — — — Николић.	Официр — — — — — Стефановић.
	Василида, жена кнеза Михаила С. Бакаловићка.
	Ана, кћи Урошева — — — — — Љ. Душановићка.
	Милица, робња — — — — — М. Марковићка.
	Софија, дворкиња — — — — — Д. Туцаковићева.
	Алексије, паж — — — — — Д. Веслићева.

Великаши. Племићи. Заробљени Турци. Војници. Стражари. Ловци. Два ђакона. Сељаци. Грађани (људи, жене, деца.) — Догађа се у једној балканској држави при крају 15. века.

Овај је комад приказан био први пут 19. јануара ове године у позоришту „Одеону“ у Паризу.

Војнички свирачки збор 70-те варадинске пешачке пуковније свираће ове комаде: 1. Увод у оперету: „Орфеј у доњем свету“ од Офенбаха. — 2. „Operettenschau“ Ротроути, од Амброза. — 3. „Ich kenn' ein Aug.“ Lied für Flügelhorn. — 4. „Frühlings-Idylle“, од Фишера. — 5. Смеса од песама из „Биде“, од Драгуна.

Улазнице могу се добити у књижари Браће М. Поповића од 9—12 сахата пре подне, од 3—5 сахата после подне и после на каси.

Почетак тачно у 7¹/₂ свршетак у 10¹/₂ сахата.